

Samo Chalupka a jeho dielo

V tomto roku uplynulo 140 rokov od smrti Sama Chalupku, významného štúrovského básnika, predstaviteľa romantizmu, jedného zo zakladateľov Spoločnosti československej, člena Vzájomnosti i Tatrína, spolutvorcu Memoranda národa slovenského a spoluzakladateľa Matice slovenskej.

Ako básnik Chalupka vytvoril viacero hodnotných diel, pričom v jeho tvorbe dominuje jánošíkovská a protiturecká tematika. Jeho najvýznamnejším dielom je bezpochyby básnická skladba Mor ho!, pre ktorú našiel inšpiráciu v Šafárikových Slovanských starožitnostiach a v Dejinách slovanskej reči a literatúry. Šafárik vo svojom diele spomínal boj Lemiakov (Limigantes), ktorých Chalupka považoval za slovanský kmeň, proti rímskemu cisárovi vtrhnuvšiemu do Panónie v roku 358.

Autor sa k svojej básni v literárnom časopise Sokol v roku 1864 vyjadril nasledovne: „*Pravú ale príčinu zloby cisárovej proti Slovenom vidím ja vo slovenskej slobodomyselnosti. Čože mohlo Rímu, všetky národy zotročujúcemu, byť nebezpečnejšie a tak aj nenávidenejšie, ako zásada obecnej slobody a rovnoprávnosti, ktorú tej doby, okrem Slovenstva, u žiadného národu nenalezáme. Slovenia zbroyou dobyli sa svobody (armis libertatem invaserant. Amm. Mara.) a vyhнали svojich pánov. Ten príklad mohol nakaziť aj iné, najmä slovanské národy, po okolných krajinách Rímu poddané. Preto žiadal cisár od pokojných Slovenov, čo nežiadal ani od lúpežných Kvádov a Jásov, aby ďaleko odstehovali sa od pomedzia rímskeho. Preto stál silou mocou o to, aby Slovenia pod jarmo Jásské zase šije sklonili, ačkoľvek rozmnoženie moci nepriateľov jemu samému nebezpečným byť mohlo. Preto neprijal pracovitých a užitočných Slovenov do svojich krajín i keď ponúkali sa mu sami, a od zemi sebe vzdelenej daň i vojakov sľubovali; ačkoli dosť ničomnej hávedi do svojho panstva bol naosádzal.*“

Zdroj: <https://www.ulib.sk/sk/stredisko-unesco/pamat-sveta/pamat-slovenska/zlata-nit-slovenskej-literatury/novsia-slovenska-literatura/samo-chalupka-mor-ho.html>

stiahnuté 25. 10. 2023, upravené

1. Ktorý typ textu predstavuje ukážka? (0,5b)

- a) vecný súvislý text b) vecný nesúvislý text
- c) umelecký text d) žiadna z možností nie je správna

2. Čo si podľa ukážky Samo Chalupka najviac cenil u slovanských národov? (0,5b)

- a) Ich bojovnosť a pokojnosť súčasne b) schopnosť ovplyvňovať iné národy
- c) princíp všeobecnej rovnosti d) užitočnosť a pracovitosť

3. Ktorý názor v citáte S. Chalupku v ukážke **NEZAZNIEVA**? (0,5b)

- a) Sloveni boli schopní a ochotní bojovať za slobodu.
- b) Sloveni boli ochotní podriaďiť sa Rímu.
- c) Cisár mal väčšie obavy z lúpežných kmeňov než zo Slovenov.
- d) Cisár aj napriek riziku podporoval Slovenov .

4. V ktorej možnosti je správne uvedený význam slova – vzdelenej – z poslednej vety ukážky? (0,5b)

- a) rozdelenej b) udelenej c) vzdialenej d) vzdelanej

5. Akým slovotvorným postupom vznikli slová **spolutorca** a **spoluzakladateľ**? (0,5b)
- a) odvodzovanie predponou b) spájanie
c) skladanie d) skracovanie
6. V ktorej možnosti je pravopisne správne uvedené rodinné priezvisko **Sama Chalupku** a **Jána Chalupku**. (0,5b)
- a) bratia Chalupkovci c) bratia Chalupkovi
b) bratia Chalupkoví d) bratia Chalupkovia
7. Vypíšte z ukážky 2 abstraktné podstatné mená (1b)
-
8. V ktorej možnosti sú uvedené správne údaje podčiarknutého slova z ukážky? (0,5b)
- a) prídavné meno, akostné, mužský rod, vzor pekný
b) prídavné meno, vzťahové, mužský rod, chlap
c) podstatné meno, akostné, ženský rod, vzor pekný
d) prídavné meno, vzťahové, ženský rod, vzor pekný
9. Prvú číslicu v texte zapíšte slovom: (1b).....
10. Z ukážky vyplýva, že **romantizmus** sa na našom území rozvíjal v : (0,5b)
- a) 18. storočí b) 3. storočí c) 4. storočí d) 19. storočí d) 21. storočí
11. Koľko viet tvorí citát **Sama Chalupku** z ukážky? (0,5b)
12. Ktoré interpunkčné znamienko je použité na signalizáciu citácie slov autora? (0,5b)
- a) zátvorka b) bodka c) úvodzovky d) bodkočiarka
13. Do ktorého jazykového štýlu zaradíme uvedenú ukážku? (0,5b)
-
14. Mesto sa pripravuje na významnú rekonštrukciu hlavnej ulice, ktorá má zlepšiť dopravu aj bezpečnosť chodcov. Podľa primátora pôjde o najväčší projekt za posledných desať rokov. Práce by sa mali začať už budúci mesiac.
- Ktoré tvrdenie najlepšie vystihuje štýl použitý v tomto texte?** (0,5b)
- a) Text podrobne analyzuje historický vývoj dopravy v meste.
b) Text informuje o aktuálnej udalosti a používa vecný a zrozumiteľný jazyk.
c) Text opisuje mesto pomocou umeleckých prostriedkov a metafor.
d) Text vyjadruje subjektívny názor autora na dopravnú situáciu v meste.

15. Redakcia školských novín pripravuje nové číslo. Žiaci napísali **4 rôzne články** a navrhli k nim **4 titulky**. Titulky sú:

1. **Škola má nového riaditeľa**
2. **Deviataci ovládli školský turnaj**
3. **Návšteva z Francúzska očarila študentov**
4. **Rozpočet školy bude budúci rok vyšší**

Niektorí žiaci si všimli, že:

- Článok o riaditeľovi **určite nemá titulok číslo 4.**
- Článok o rozpočte **má titulok, ktorý sa nezhoduje s jeho témou.**
- Titulok číslo 3 **je správne priradený.**
- Článok o turnaji **nemá titulok číslo 2.**

Otázka: Ktorý titulok najpravdepodobnejšie patrí k článku o **rozpočte**? (0,5b)

- a) Titulok 1 b) Titulok 2 c) Titulok 3 d) Titulok 4

16. Riešte podľa vzoru a vyberte možnosť, ktorá najlepšie dopĺňa analógiu. (0,5b)

Vzor: KRIK : TICHŮ = SMIECH : PLAČ

ZADANIE: REPORTÁŽ : NOVINÁR = ROZHLAS : ?

Čo patrí namiesto otáznika?

- a) Televízia b) Mikrofón c) Moderátor d) Hudba

17. Vyberte z ponúknutých možností dvojicu slov, ktoré sa v danom poradí významovo a štylisticky najlepšie hodia do príslušného textu ako celku. (0,5b)

Väčšina ľudí si často neuvedomuje, že naša schopnosť vnímať okolitý svet je výrazne _____ od konkrétnej situácie, v ktorej sa nachádzame, a tiež _____ našimi skúsenosťami, ktoré môžu ovplyvniť rozhodovanie a reakcie.

- a) závislá, riadená b) ovplyvnená, podmienená
c) ovplyvnená, riadená d) obmedzená, podmienená

18. Peter si plánuje svoj deň. Musí ísť na tréning, do kníhkupectva, na prijímací pohovor, k barberovi a vyvenčiť psa. Rozhodol sa, že do kníhkupectva pôjde až po pohovore, na prechádzku so psom chce ísť až po ostrihaní, a fitness si naplánoval pred prijímačkami. Ako bude vyzeráť Petrov deň? (0,5b)

- a) tréning → pohovor → kníhkupectvo → barber → venčenie
b) prijímačky → kníhkupectvo → tréning → venčenie → barber
c) tréning → pohovor → kaderník → kníhkupectvo → prechádzka so psom
d) prechádzka so psom → prijímačky → barber → tréning → kníhkupectvo

Hodnotenie:

Počet bodov: DIKTÁT

Počet bodov: TEST

SPOLU:

VYHOVEL / NEVYHOVEL

Riešenie:

KÓD ŽIAKA PRIJÍMACÍ TEST ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

Počet bodov – diktát.....

Počet bodov – test.....

SPOLU.....

VYHOVEL / NEVYHOVEL

Samo Chalupka a jeho dielo

V tomto roku uplynulo 140 rokov od smrti Sama Chalupku, významného štúrovského básnika, predstaviteľa romantizmu, jedného zo zakladateľov Spoločnosti československej, člena Vzájomnosti i Tatrína, spolutvorcu Memoranda národa slovenského a spoluzakladateľa Matice slovenskej.

Ako básnik Chalupka vytvoril viacero hodnotných diel, pričom v jeho tvorbe dominuje jánošíkovská a protiturecká tematika. Jeho najvýznamnejším dielom je bezpochyby básnická skladba *Mor ho!*, pre ktorú našiel inšpiráciu v Šafárikových Slovenských starožitnostiach a v Dejinách slovanskej reči a literatúry. Šafárik vo svojom diele spomínal boj Lemiakov (Limigantes), ktorých Chalupka považoval za slovanský kmeň, proti rímskemu cisárovi vtrhnuvšiemu do Panónie v roku 358.

Autor sa k svojej básni v literárnom časopise Sokol v roku 1864 vyjadril nasledovne: „*Pravú ale príčinu zloby cisárovej proti Slovenom vidím ja vo slovenskej slobodomyselnosti. Čože mohlo Rímu, všetky národy zotročujúcemu, byť nebezpečnejšie a tak aj nenávidenejšie, ako zásada obecnej slobody a rovnoprávnosti, ktorú tej doby, okrem Slovenstva, u žiadneho národu nenalezáme. Slovenia zbrojou dobyli sa svobody (armis libertatem invaserant. Amm. Mara.) a vyhнали svojich pánov. Ten príklad mohol nakaziť aj iné, najmä slovanské národy, po okolných krajinách Rímu poddané. Preto žiadal cisár od pokojných Slovenov, čo nežiadal ani od lúpežných Kvádov a Jásov, aby ďaleko odstehovali sa od pomedzia rímskeho. Preto stál silou mocou o to, aby Slovenia pod jarmo Jásské zase šije sklonili, ačkoľvek rozmnoženie moci nepriateľov jemu samému nebezpečným byť mohlo. Preto neprijal pracovitých a užitočných Slovenov do svojich krajín i keď ponúkali sa mu sami, a od zemi sebe vzdelenej daň i vojakov sľubovali; ačkoli dosť ničomnej hávedi do svojho panstva bol naosádzal.*“

Zdroj: <https://www.ulib.sk/sk/stredisko-unesco/pamat-sveta/pamat-slovenska/zlata-nit-slovenskej-literatury/novsia-slovenska-literatura/samo-chalupka-mor-ho.html>

stiahnuté 25. 10. 2023, upravené

19. Ktorý typ textu predstavuje ukážka? (0,5b)

- b) vecný súvislý text
- b) vecný nesúvislý text
- c) umelecký text
- d) žiadna z možností nie je správna

20. Čo si podľa ukážky Samo Chalupka najviac cenil u slovanských národov? (0,5b)

- b) Ich bojovnosť a pokojnosť súčasne
- b) schopnosť ovplyvňovať iné národy
- d) princíp všeobecnej rovnosti
- d) užitočnosť a pracovitosť

21. Ktorý názor v citáte S. Chalupku v ukážke **NEZAZNIEVA**? (0,5b)

- e) Sloveni boli schopní a ochotní bojovať za slobodu.
- f) Sloveni boli ochotní podriaďiť sa Rímu.
- g) Cisár mal väčšie obavy z lúpežných kmeňov než zo Slovenov.
- h) Cisár aj napriek riziku podporoval Slovenov .

22. V ktorej možnosti je správne uvedený význam slova – vzdelenej – z poslednej vety ukážky? (0,5b)

- a) rozdelenej b) udelenej c) vzdialenej d) vzdelanej

5. Akým slovotvorným postupom vznikli slová spolutvorca a spoluzakladateľ? (0,5b)

- a) odvodzovanie predponou b) spájanie c) skladanie d) skracovanie

5. V ktorej možnosti je pravopisne správne uvedené rodinné priezvisko Sama Chalupku a Jána Chalupku. (0,5b)

- a) bratia Chalupkovci c) bratia Chalupkovi
b) bratia Chalupkovi d) bratia Chalupkovia

7. Vypíšte z ukážky 2 abstraktné podstatné mená (1b)

.....

8. V ktorej možnosti sú uvedené správne údaje podčiarknutého slova z ukážky? (0,5b)

- a) prídavné meno, akostné, mužský rod, vzor pekný
b) prídavné meno, vzťahové, mužský rod, chlap
c) podstatné meno, akostné, ženský rod, vzor pekný
d) prídavné meno, vzťahové, ženský rod, vzor pekný

9. Prvú číslicu v texte zapíšte slovom: (1b) STOŠTYRIDSAŤ

10. Z ukážky vyplýva, že romantizmus sa na našom území rozvíjal v: (0,5b)

- a) 18. storočí b) 3. storočí c) 4. storočí d) 19. storočí d) 21. storočí

11. Koľko viet tvorí citát Sama Chalupku z ukážky? (0,5b) 7

12. Ktoré interpunkčné znamienko je použité na signalizáciu citácie slov autora? (0,5b)

- a) zátvorka b) bodka c) úvodzovky d) bodkočiarka

13. Do ktorého jazykového štýlu zaradíme uvedenú ukážku? (0,5b) PUBLICISTICKÝ

14. Mesto sa pripravuje na významnú rekonštrukciu hlavnej ulice, ktorá má zlepšiť dopravu aj bezpečnosť chodcov. Podľa primátora pôjde o najväčší projekt za posledných desať rokov. Práce by sa mali začať už budúci mesiac.

Ktoré tvrdenie najlepšie vystihuje štýl použitý v tomto texte? (0,5b)

- a) Text podrobne analyzuje historický vývoj dopravy v meste.
b) Text informuje o aktuálnej udalosti a používa vecný a zrozumiteľný jazyk.
c) Text opisuje mesto pomocou umeleckých prostriedkov a metafor.
d) Text vyjadruje subjektívny názor autora na dopravnú situáciu v meste.

15. Redakcia školských novín pripravuje nové číslo. Žiaci napísali **4 rôzne články** a navrhli k nim **4 titulky**. Titulky sú:

6. **Škola má nového riaditeľa**
7. **Deviataci ovládli školský turnaj**
8. **Návšteva z Francúzska očarila študentov**
9. **Rozpočet školy bude budúci rok vyšší**

Niektorí žiaci si všimli, že:

- Článok o riaditeľovi **určite nemá titulok číslo 4.**
- Článok o rozpočte **má titulok, ktorý sa nezhoduje s jeho témou.**
- Titulok číslo 3 **je správne priradený.**
- Článok o turnaji **nemá titulok číslo 2.**

Otázka: Ktorý titulok najpravdepodobnejšie patrí k článku o **rozpočte**? (0,5b)

- a) Titulok 1 b) Titulok 2 c) Titulok 3 d) Titulok 4

16. Riešte podľa vzoru a vyberte možnosť, ktorá najlepšie dopĺňa analógiu. (0,5b)

Vzor: KRIK : TICHŮ = SMIECH : PLAČ

ZADANIE: REPORTÁŽ : NOVINÁR = ROZHLAS : ?

Čo patrí namiesto otáznika?

- a) Televízia b) Mikrofón c) Moderátor d) Hudba

17. Vyberte z ponúknutých možností dvojicu slov, ktoré sa v danom poradí významovo a štylisticky najlepšie hodia do príslušného textu ako celku. (0,5b)

Väčšina ľudí si často neuvedomuje, že naša schopnosť vnímať okolitý svet je výrazne _____ od konkrétnej situácie, v ktorej sa nachádzame, a tiež _____ našimi skúsenosťami, ktoré môžu ovplyvniť rozhodovanie a reakcie.

- a) závislá, riadená b) ovplyvnená, podmienená
c) ovplyvnená, riadená d) obmedzená, podmienená

18. Peter si plánuje svoj deň. Musí ísť na tréning, do kníhkupectva, na prijímací pohovor, k barberovi a vyvenčiť psa. Rozhodol sa, že do kníhkupectva pôjde až po pohovore, na prechádzku so psom chce ísť až po ostrihaní, a fitness si naplánoval pred prijímačkami. Ako bude vyzerať Petrov deň? (0,5b)

- a) tréning → pohovor → kníhkupectvo → barber → venčenie
b) prijímačky → kníhkupectvo → tréning → venčenie → barber
c) tréning → pohovor → kaderník → kníhkupectvo → prechádzka so psom
d) prechádzka so psom → prijímačky → barber → tréning → kníhkupectvo